NR. 2 - MAI 2011
ÅRGANG 14

Lapprosen

MEDLEMSBLAD FOR DEN NORSKE RHODODENDRONFORENING

Lederen har ordet

Kjære rhodovenner!

Så er blomstringen i gang igjen! Rundt 1. mars viste *Rh. eclecteum* farge her hos meg. Siden har det vært perioder med kulde innimellom, og blomstringen har latt vente på seg. Endelig fant den ut at temperaturen var såpass at den våget å åpne seg i fullt flor. Men lykken var ikke langvarig. Det kom en natt med 4 minusgrader, og det var mer enn de sarte blomstene tålte. Den har riktignok av erfaring spart et par blomsterknopper som nok vil overleve kulden.
Datoen er i skrivende stund blitt 3. april, og det er flere andre arter som viser farge og er klar til å vise seg frem i all sin prakt. Her kan nevnes *eclecteum Yellow*, *piercei*, *calophytum*, *thomsonii*, *recurvoides*, *oreodoxa* var. *fargesii*, *strigillosum* og *strigillosum x hunnewellianum*. Nå er det meldt en periode med mildt og litt fuktig vær, så håpet er at vi skal få nyte blomstringen fullt ut. Slår det ikke til, må en vente et helt år til neste gang!

Ellers er det viktig å unngå å plante disse tidlige artene på de mest kuldeutsatte stedene i hagen. Unngå kuldegroper og steder der det erfaringsmessig lett fryser. Selv har jeg tre *oreodoxa* var. *fargesii* rundt om på anlegget, og alle plantet slik at forutsetningene blir forskjellige. En står lavt i terrenget (frostutsatt), en i en solrik bakke delvis under en furu, og den siste i halvskygge. De to siste har en vellykket blomstring omtrent hvert år. Den første har en overdådig blomstring når den en sjelden gang unngår frosten. Selvsagt hadde jeg i dag plassert denne planten et annet sted, men nå er den blitt for stor til å flytte.

En plante som jeg vil anbefale for medlemmene er *Hamamelis*, trollhassel. I en vanlig vinter her vest, starter blomstringen like etter nyttår og så varer den gjerne frem mot påske. Blomstene er helst gule, men kan også være røde eller bort i mot oransje. Selv har jeg en del av disse, og de representerer et friskt innslag med blomstring når de fleste andre planter ligger i dvale. De blir gjerne 3-5 meter høye, har herdighet H2–H4 og foretrekker en solrik, lun voksepplass med varm og godt drenert jord.
De som vil utvide rhodoblomstringen utover sommeren, kan gjerne prøve *auriculatum* og *glanduliferum*. Herdighet henholdsvis H5 og H4. Begge har lange og tynne blader og bør stå litt beskyttet for vind. Tror nok også at de begge ikke bør stå frostutsatt, slik at bladene og skuddene rekker å modne. En kan da få blomstring i juli/august.

Artiklene "På siden" som Lin Didriksen er forfatter av, har gjort bladet mer interessant og lærerikt. Hun ønsker seg imidlertid innspill til aktuelle emner fra leserne.

Ha en fin sommer alle sammen!

Styrets sammensetning

Leder:
Harald Kårtveit
Kårtveit, 5363 Ågotnes
tlf. 56 33 47 88 / 97 77 60 50
haraldkartveit@hotmail.com

Nestleder:
Terhi Pousi
Mildev. 116, 5259 Hjellestad
tlf. 55 22 95 08
terhi.pousi@bm.uib.no

Sekretær:
Lin Didriksen
Slettebakksveien 44, 5093 Bergen
tlf. 99 02 72 72
ldidrik@gmail.com

Kasserer og medlemsregister:
Bjørg S. Rasmussen, Storhilderen 42,
Postboks 35, 5341 Straume
tlf. 56 33 09 65 / 93 21 35 79
bjorgvar@online.no

Styremedlem:
Torstein Borg
Tveit, 5694 Onarheim
tlf. 53 43 50 77 / 91 18 38 34
torstein@rhodomania.no

Varamedlemmer:
Leder Rhododendron Øst:
Øyvind S. Aasheim, Maridalsveien 84, 0458 Oslo tlf. 22 37 75 15
oyvind7aasheim@gmail.com

Leder Rhododendron Sør:
Audun Arne
Eikeveien 3, 4824 Bjorbekk
tlf. 37 09 49 40 / 97 54 00 21
auduarne@frisurf.no

Leder Rhododendron Sør-Vest:
Reidar Vigrestad
Rundveien 17, 4362 Vigrestad
tlf. 95 03 60 58
reidar.vigrestad@lyse.net

Leder Rhododendron Vest:
Thorolf Juvik
Midtskogvegen 30 A, 5200 Os
tlf. 56 30 07 03 / 949 71 690
thjuvik@online.no

Frøforvaltere:
Torstein Borg
Tveit, 5694 Onarheim
tlf. 53 43 50 77 / 91 18 38 34
torstein@rhodomania.no

Jan Valle
Espeland, 5912 Seim
tlf. 56 35 17 82
jankvalle@yahoo.no

Internettredaktør:
Vidar Winsnes
viwins@online.no

INNHOLD

Per M. Jørgensen: Problem med gamle *Rhododendron* 4

Oddbjørn Fosse: Min favoritt – *Rhododendron calophytum* 5

Inger Elisabeth Måren:
Rhododendronskog ved foten av Annapurnafjellene i Nepal 6

Audun Arne: Vintertreff i Sør 11

Ebba Holmboe:
Magnolia i min hage - forventninger, gleder, sorger og erfaringer 12

Audun Arne: Min favoritt, nok en gang 15

Ole Jonny Larsen: Rhododendronarter i kultur i Norge – Del 3 16

Lin Didriksen: På siden 22

Informasjon fra DnR
- Innkalling til årsmøte på Bryne 21. mai 2011 24
- Nye medlemmer 24
- Årsmelding for 2010 25
- Regnskap for 2010 26

Informasjon fra DnR avd. Øst:
- Protokoll fra årsmøte 3. april 2011 27

Informasjon fra DnR avd. Sør:
- Protokoll fra årsmøte 10. mars 2011 28
- Årsprogram for 2011 29

Informasjon fra DnR avd. Sør-Vest:
- Protokoll fra årsmøte 16. februar 2011 30

Informasjon fra DnR avd. Vest:
- Protokoll fra årsmøte 15. mars 2011 31

FORSIDEFOTO: Rhododendronskog ved Gorapani med utsikt nordover mot Dhaulagiri på 8167 moh. og verdens dypeste dal; Kali Ghandaki-dalen. I nedre høyre hjørne ser man styva skog dominert av *Quercus semecarpifolia*. Foto: Inger Elisabeth Måren

BAKSIDESIDEFOTO: *Rhododendron arboreum* med dyprosa blomster. Foto: Inger Elisabeth Måren

Lapprosen

utgis av Den norske
Rhododendronforening
Postboks 1325, 5811 BERGEN

www.rhododendron.no

Redaksjon

Jan Rune Hesjedal
tlf. 56 30 61 19
jan.rune.hesjedal@online.no

Kirsten Marie Storheim
tlf. 56 37 11 87
kimasto@online.no

Neste nummer

av Lapprosen kommer i november 2011. Stoff til bladet må være redaksjonen i hende innen 10. oktober, og kan sendes til Jan Rune Hesjedal, Lepsøyneset 106 , 5216 Lepsøy. Bruk gjerne e-post til redaksjonen, se adresser til venstre. Bilder sendes i høyeste oppløsning, på e-post, CD, eller etter avtale.

Problem med gamle *Rhododendron*

Tekst: Per M. Jørgensen. Foto: Gerd Jørgensen

Et av de vanskeligste spørsmål vi får, er fra folk som har hager med gamle rhododendron som er blitt for store. Det eneste som er sikkert, er at de lar seg flytte, og det skyldes rotsystemet som er grunt uten store, besværlige røtter som rives av ved oppgravingen. Det eneste man må passe på, er å få en vid nok rotklump. Da pleier dette å gå bra.

Hovedproblemet gjelder den nedskjæring mange ønsker å gjøre for å unngå flytting, eller i forbindelse med denne. Her er det ikke noe godt standardsvar, fordi dette i stor grad avhenger av hva slags rhododendron man vil beskjære. Hagesorter, spesielt av tysk opprinnelse, er ofte podet, og skjærer man da litt for kraftig ned, så risikerer man at podningsgrunnlaget, oftest 'Cunningham's White', setter skudd og overtar, slik en eldre dame på Kalfaret i Bergen opplevde for noen år siden. Hun ringte meg med følgende spørsmål: "Kan en rødblomstrende rhododendron plutselig få hvite blomster?" Svaret var: "Ja, hvis den er blitt kraftig nedskåret!" Det ble svært stille etter dette svaret, og jeg gjetter at det kom som et sjokk, for når man skjærer ned andre busker, er man jo vant til å få opp igjen samme.

Planten var rett og slett blitt omformet fra 'Mrs P. den Ouden' til 'Cunningham's White'. Dette var ikke noen heksekunst, men skjedde fordi man ikke hadde passet på å la hovedstammenes hvilende knopper få en sjanse og hadde i stedet latt podningsgrunnlaget få muligheter til å ta over. Av dette forstår vi at man bør sjekke om planten som skal beskjæres er podet eller ikke. Dette kan være vanskelig da podestedet oftest ikke er så lett synlig. Det tryggeste er derfor alltid ikke å skjære for langt ned, men å la det være igjen godt med stammer fra den gamle busken. Der sitter nemlig vanligvis reserveknopper som vil kunne mobiliseres, og da får man opp igjen den sorten som er innpodet.

Jeg fikk denne problematikken tett innpå meg da min nye nabo ønsket å bygge på huset og ville flytte noen store rhododendron av *catawbiense* 'Grandiflorum' typen. Han ville gjerne gjøre dette så korrekt som mulig, og ba om råd, hvilket jeg gjerne bidro med. Det var ikke mulig sikkert å fastslå om de var podet, så vi merket stammene der det ville være tryggest å beskjære for å bevare hvilende knopper og merket av hvor stor rotklump som ville være nødvendig. Så langt virket det lovende, men ingen hadde regnet med at byggefirmaet skulle gå løs med sine maskiner uten å ta hensyn til det gode forarbeidet. Således ble plantene nokså brutalt opprevet og brakk av både her og der.

Fig.1: Den nedskårete gamle planten har i september dannet nye skudd fra hvilende knopper på stammen. Legg merke til at den også skyter fra roten. Disse skuddene burde fjernes dersom de er fra podningsgrunnlaget. Hadde der ikke vært stammeskudd, ville planten i det tilfellet kunnet bli en annen.

De ble lenge liggende med rotklumpen i været, så jeg trodde nok de var fortapt da de endelig kom i jorden.

Hvilken gledelig overraskelse å se da jeg kom hjem fra ferien, at de som antatt hadde satt nye skudd fra hovedstammen - og naturligvis etter den ukorrekte behandlingen, noen fra roten. Disse virket heldigvis å være av samme type som på hovedstammen (altså var planten ikke podet!) (fig.1). Men skuddene rakk bare så vidt å bli lett forvedet før vinteren, så jeg håpte på en mild vinter - men nei, den slo tidlig og kraftig til. Likevel, i en mildværsperiode rullet den bladene ut slik en levende plante skal, og nå tør man nok si at dette gikk bra mot alle odds (fig.2). Iblant er lykken bedre enn forstanden!

Men dette er ikke noe eksempel til etterfølgelse og viser bare at de gamle sortene er tøffe planter som kan tåle det utroligste.

Fig.2: De nye skuddene har merkelig nok klart vinteren! Foto fra 15. mars.

Min favoritt

- *Rh. calophytum*

Tekst: Oddbjørn Fosse

Min favoritt blei *Rh. calophytum*..... Det kunne ha vært mange andre.

Gunnar Gilberg hadde et portrett av planten for litt siden, og då blir det *"som å hoppe etter Wirkola"*, derfor litt generelt rundt planten.
Bildet som følger artikkelen til Gilberg viser det meste av den fantastiske planten.
Vi jærbuer kan bare misunne slike store og fantastiske planter. Her på Jæren er det vanskelig å plassere en slik plante når vi har den sterke vinden som vi plages med. *"Dæ haide på Jæren at når du hive ei høna i lufta, finne du na ijenn i en aen kommune"*.
Dette er grunnen til at slike fine eksemplarer som dere har i Bergensområdet, nesten ikke finnes i sørvest, men Harald Tjøtta klarer det. Han har nok det fineste eksemplaret på Jæren. Det finns noen kraftige *catawbiense* enkelte steder.
Når vinden får tak i de lange bladene, som kan bli opptil 40 cm, blir det propeller som gjør at planten står ribbet som ei "høne" om våren.

Som småplanter klarer de seg godt i vinden på Jæren. Foto: Oddbjørn Fosse.

Rh. calophytum i blomst i Seim. Foto: Jan Valle.

Mitt eksemplar på Lye har eg hatt blomster på 3 år, og det er ikke kvart år det kommer blomster. To av disse åra har vi fått nattefrost i mai og då fryser knoppene, de blir brune og faller av. Selve planten er veldig hardfør.

For å få til et godt eksemplar er det viktig å skjerme for vind, like viktig er det å skjerme for sol - og spesielt morgensola. Storblada rhodoer bør stå i opptil 75 % skygge, mens små planter som *Rh. impeditum* tåler "nesten" full sol.
Faren med for mye sol er "ørnenebb" som eg meiner er en kombinasjon av sol, tørke og tørr vind om våren.

Rh. calophytum er en rhododendron med kraftig rotsystem, derfor er det viktig å plassere den der den for alltid skal stå. Nyveksten på *Rh calophytum* er spesielt vakker.

Mai er den tørreste måneden i året. Det er da våre blomstrende venner vokser og blomstrer. Derfor er det viktig å vanne rikelig (- men bruk aldri spreder på blomstrende rhododendron).
Min påstand er at ved å vanne rikelig under blomstringen, kan den forlenges opptil ei veke.

Jeg sender stafettpinnen videre til Tone Ulvøy

Rhododendronskog ved foten av Annapurnafjellene i Nepal

Tekst og foto: Inger Elisabeth Måren

Rhododendronskog ved Gorapani med utsikt nordover mot Dhaulagiri på 8167 moh. og verdens dypeste dal; Kali Ghandaki-dalen. I nedre høyre hjørne ser man styva skog dominert av *Quercus semecarpifolia* (fig. 1).

Inger Elisabeth Måren, Uni Bjerknessenteret, Allégaten 55, 5007 Bergen (inger.maaren@uni.no)
Måren tok hovedfag på forholdet mellom skjøtsel og gjenvekst av kulturpåvirket blandingskog av rhododendron og eik i Himalaya. Feltområdet var Annapurnafjellene i Nepal der menneskelig påvirkning i form av beite og fôrsanking har en viktig innvirkning på regenerering av skogen. Hun har spesialisert seg på vegetasjon, landskap og endringsprosesser relatert til menneskelig påvirkning. Nå er hun Postdoc i økologi ved Uni Bjerknessenteret på nok et prosjekt i Nepal; HimaLines, som undersøker sammenhenger mellom legale rammeverk og bevaring av biologisk mangfold og økosystemtjenester i disse antropogene skogene ved foten av Himalaya.

Rhododendron i Himalaya

Ordet "*Rhododendron*" stammer fra det greske ordet 'ροδον' eller *'rodon'* som betyr "rose" og 'δενδρον' eller 'dendron' som betyr "tre". "Trerose" er da også meget beskrivende for slik man ofte ser arter i slekten vokse ved foten av Himalaya-fjellene, *fig. 1* (se også forside og bakside). Rhododendron er en slekt i lyngfamilien (Ericaceae). Dette er en stor slekt, den største slekten forveda arter i verden, med over 1000 arter hvor de aller fleste har flotte blomster. Slekten inkluderer også løvfellende asalear som ofte er godt kjent for hagefolk. Rhododendron er en vidt utbredt slekt med hovedutbredelse i sørøst-Asia fra nordvestre Himalaya gjennom Nepal, Sikkim, østlige Tibet, Bhutan, Arunachal Pradesh, Burma og vestlige og sentrale Kina. Mer enn 90% av verdens naturlige Rhododendron-forekomster finner man i denne regionen.

Rhododendron er nasjonalblomsten i Nepal, statstreet i Sikkim og Kashmir (India) og statsblomsten i både West Virginia og Washington i USA.

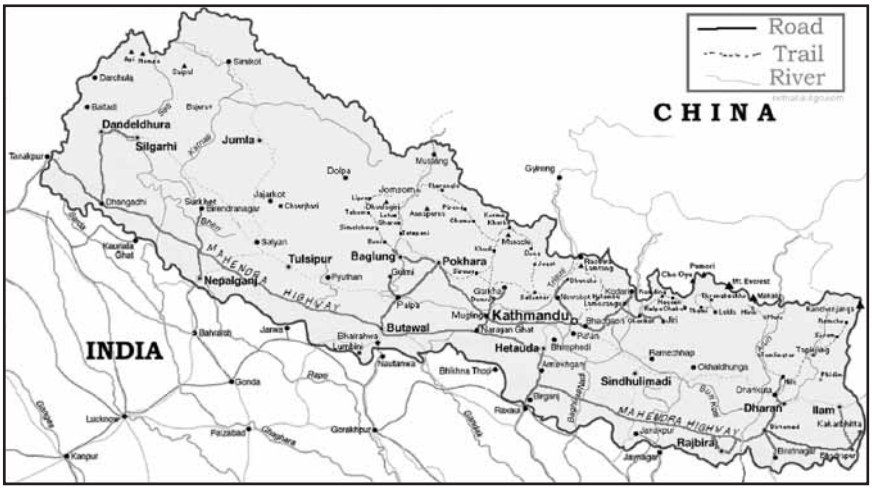

Nepal ligger midt i Himalaya-kjeden mellom stormaktene Kina og India og har en nordvestlig til sørøstlig utstrekning. Annapurna-massivet ligger rett nordvest for Pokhara.

Tabell 1. Rhododendron-arter som forekommer naturlig i Nepal. Listen angir laveste og høyeste observerte høydeforekomst i herbariebelegg. Flere av artene har underarter som ikke er nevnt her.

Art	Lavest moh	Høyest moh	*Art*	Lavest moh	Høyest moh
R. anthopogon	3300	5100	*R. griffithianum*	2100	2500
R. arboreum	1500	3600	*R. hodgsonii*	3000	3800
R. barbatum	2700	3600	*R. lepidotum*	2100	4700
R. camelliiflorum	2700	3200	*R. lindleyi*	2100	3300
R. campanulatum	2800	4400	*R. lowndesii*	3200	4500
R. campylocarpum	3000	3900	*R. nivale*	4600	5600
R. ciliatum	3600	3900	*R. pendulum*	3000	3500
R. cinnabarinum	3200	3800	*R. pumilum*	3500	4200
R. cowanianum	3000	3900	*R. setosum*	3700	5600
R. dalhousiae	1800	2500	*R. thomsonii*	2900	3800
R. epapillatum	3800	3800	*R. trichocladum*	3500	3500
R. falconeri	3300	4100	*R. triflorum*	2400	3300
R. fulgens	3300	4100	*R. vaccinioides*	2100	3000
R. glaucophyllum	2700	3300	*R. virgatum*	2400	2600
R. grande	1700	2900	*R. wightii*	3300	4100

Rhododendron- og eikeskog i Himalaya

Skogsutviklingen i subtropiske og tropiske strøk, der befolkningen er fattig og i vekst, står i sterk kontrast til skogsutviklingen i den vestlige og nordlige delen av verden. I sør ekspanderer jordbruket og skogsressursene er utsatt for et økende press på grunn av fattigdom og sterk befolkningsvekst. Her er de samme lavteknologiske driftsformene som skapte våre europeiske kulturlandskap høyst pågående og fremdeles i bruk; bruken av brann, beite og fôrsanking praktiseres i store skogsområder ved foten av Himalaya. Landsbybefolkingen i den tredje verden bruker altså de samme økologiske faktorene som vi gjorde i Europa; beite og brann, og høsting av ved, *fig. 2,* bladstrø, *fig. 3,* og lauvfôr i skogene, *fig. 4*.

Fig. 2: Innhøstet ved.

Fig.3: En kvinne har sanket bladstrø til å ha under dyra og i komposten.

Fig. 4: Lauvfôr som geitene skal få.

De verneverdige åpne, parklignende skogene i Skandinavia har altså sine paralleller i subtropiske og tropiske strøk. Et godt eksempel er nettopp eikeblandingsskogene i Himalaya-fjellkjeden. Skogene i den enorme fjellkjeden er omkranset av de to mest folkerike statene i verden, nemlig India og Kina, og er derfor utsatt for sterkt press på naturressursene. Tilstanden til Himalaya-skogene reflekterer det globale mønsteret; de tropiske skogene i lavlandet i India og Nepal ble avskoget og omgjort til åkerland i forrige århundre, mens avskogningen i de tempererte sonene ikke har vært så dramatisk som det ofte blir hevdet. På landsbasis har det vært en avskoging fra ca 42% skogsdekke i 1978 til ca 26% i 2005.

Skogene i høylandet, eller "the Middle Hills", er en viktig kilde for vinterfôr til husdyrene - trærne styves, og bladstrø fra skogsbunnen blandes med husdyrgjødsel for å lage sårt tiltrengt gjødsel til åkerlandet, litt på lik linje med slik våre kystlyngheier ga vinterfôr til husdyra og samtidig gjødsel til innmarka. Skogen er altså en integrert del av jordbruket fordi kunstgjødsel ikke er lett tilgjengelig i disse områdene. Skogen er også meget viktig i forhold til erosjon og vanntilgang i disse bratte dalsidene; den virker nemlig som en svamp som tar opp store mengder vann og avgir det sakte til bekker og elver.

Avskoging eller bærekraftig utnyttelse?

Opprettelsen av verneområder som nasjonalparker og naturreservat spiller en nøkkelrolle i vern om biologisk mangfold. Måten man ser slike områder på har forandret seg med tiden og man har i hovedsak to forskjellige modeller for vern; den originale, eksemplifisert med Yellowstone National Park i USA som ble etablert i 1872, hvor all lokalbefolkning ble tvangsflyttet ut av verneområdene. Denne modellen ble også brukt i de første verneområdene i Himalaya. Den andre og nyere modellen baserer seg på nyere erfaring både fra Himalaya og fra vår egen region og baserer seg på at det er fornuftig å la lokalbefolkningen utnytte deler av verneområdene, både til beiting, småhogst, fôr- og strøsanking. Sagarmatha National Park i Nepal, opprettet i 1976, var

Fig. 5: Et digert eksemplar av *Rhododendron arboreum* ved Gorapani, ACAP.

Fig. 6: *Rhododendron arboreum*-stammer er ofte rikt forgreina og veldig krokete.

Fig. 7: *Rhododendron arboreum*-blomst i dyp rosa.

et pionereksempel på denne nye typen tilnærmelse. Ved å tillate bosetting og beskatning av naturressursene i et slikt verneområde, skiftet altså bevaringskonseptet fra "det ville og naturlige" til "tradisjonelle bærekraftige høstningssystemer". Det europeiske habitatsdirektivet og Natura 2000 reflekterer dette skiftet i fokus ved å fokusere på biodiversitets- og økosystembevaring fremfor "naturlighet" *per se*. Forskning fra både Europa og Nepal viser nemlig at det ofte er flere arter i de moderat brukte skogene enn i urørt eller overutnyttet skog. Dette stemmer med økologisk teori, som predikerer at det forekommer flest arter ved middels forstyrrelse. Tross i dette blir disse skogene av mange forvaltere, naturvernere, politikere og den lokale urbane overklassen betegnet som "ødelagte" skoger, og blir ofte klassifisert som "ikke-skog". Lokalbefolkningen blir ofte framstilt som uskolerte og kunnskapsløse som ikke forstår at skogene de utnytter har global verdi og bør få stå urørte. Denne misoppfatningen er en av årsakene til at omfanget av avskogingen i det sentrale Himalaya har vært overdrevet. Studier av satellittbilder viser at i noen av de tempererte skogene i sentrale deler av Himalaya er det nå mer tilvekst enn avskoging.

Et mål med Norges forskningsinnsats i fattige land generelt og med Universitetet i Bergen sitt forskningssamarbeid med land som Nepal spesielt, må være å hjelpe til med å dokumentere og legge til rette for kunnskapsbasert forvaltning av slike antropogene systemer, slik at lokalbefolkningen kan nyttiggjøre seg naturen på en bærekraftig måte for fremtiden.

De vanligste Rhododendronartene ved foten av Annapurna

Den aller vanligste Rhododendronarten i disse skogene er *R. arboreum* som forekommer lengst nede i dalsidene. Deretter finner vi *R. barbatum* blandet med *R. arboreum* på rundt 2800 til 3200 moh og fra 3000 moh og da særlig på åsrygger finner vi *R. campanulatum, R. lepidotum* og *R. anthopogon.* Andre vanlig forekommende trearter i disse skogene er *Quercus semecarpifolia, Q. lamillosa, Q. glauca, Lindera pulcherrima, Symplocos ramosissima, Neolitsea pallens, Eurya acuminata, Lyonia ovalifolia, Elaeagnus parvifolia* og *Dodecadenia grandiflora.*

Rhododendron arboreum

Rhododendron arboreum finnes i Kina, Bhutan, India, Nepal, Pakistan, Sri Lanka og Thailand. *R. arboreum* er den vanligste arten ved lavere høyder og har en relativt bred høydeutbredelse fra ca 1500 til 4000 moh. *R. arboreum* er en meget variabel art både med hensyn til vokseform, hardførhet, blomsterfarge og bladutforming. Arten kan få en høyde på hele 25 meter, og jeg har målt individer med over 5 meter i stammeomkrets, *fig. 5*. Stammen er som regel meget forgrenet og har en krokete vokseform, *fig. 6*. Barken er rødbrun og skaller av i store flak. Blomstene varierer i farge fra hvite via hvitrosa til dyprosa, *fig. 7*, og over i blodrøde, *fig. 8*. De lyseste nyansene finner man høyest oppe mens de blod-

Fig. 8: *Rhododendron arboreum*-blomst i blodrød fargevariant.

Fig. 9: *Rhododendron arboreum* pollineres av en stor sommerfugl.

røde variantene finnes lengst nede i dalsidene. Blomstene er insektspollinerte som illustrert med en sommerfugl på *fig. 9*. Frøene er små, sammentrykte og avlange. Disse modnes fra august til mars, avhengig av høyde over havet.

R. arboreum inngår i mange vegetasjonstyper og danner ofte blandingsskoger med forskjellige eikearter og andre laureller. Men enkelte steder utformer den nesten rene skoger, slik som i ett av mine feltområder; Gorapani i ACAP (Annapurna Conservation Area Project), hvor det hevdes at verdens største Rhododendronskog befinner seg, *fig. 1*. Denne skogen er et fantastisk skue i midten til slutten av april da Rhododendrontrærne står i full blomst. Da finner man alle sjatteringer fra nesten helt hvite til mørkrøde blomster på trær i denne dalsiden. Rett nord troner det mektige Dhaulagiri-fjellet på 8167 moh og i øst Annapurna-fjellene med topper på over 8000 moh. Denne nesten rene Rhododendronskogen har mest sannsynlig et antropogent opphav. Ved byggingen av de mange turisthyttene i området ble andre treslag hugget ut og brukt til byggematerialer, mens Rhododendron ble stående igjen siden dette er lite egnet som byggemateriale. Rhododendron beites heller ikke av husdyr pga giftinnholdet i de unge bladene og får derfor et fortrinn i regenereringsfasen.

Fig. 11: Rhododendronpynt i et tempel i skogen på Panchase.

I Nepal er *R. arboreum* kjent som 'Lali Guras'. Lokalbefolkningen spiser petalene og visse etniske grupper lager pikkels av blomstene ved å blande dem med salt og chili. Saften fra barken brukes til å kurere diaré og dysenteri, men også for hoste. Saften av unge blader blir brukt til å forgifte fisk med ved elvefiske. Veden gir bra varme og arten er flere steder lokalt truet på grunn av vedhogst. Den brukes også til å fremstille trekull som selges til smeder og metallarbeidere. Blomstene blir også brukt flittig i rituelle seremonier som offergaver for gudene, som pynt i huset eller tempelet, *fig. 11*, eller for å beære gjester og tilreisende, *fig. 12*.

Fig. 12: Tilreisende pyntes gjerne med blomstergirlander, her med *Rhododendron arboreum*.

R. arboreum med sine blodrøde blomster var den første av mange Rhododendronarter som ble fraktet fra sørøst-Asia til vesten. Denne ble funnet av kaptein Hardwickle i Srinagar i Kashmir, India i 1796.

Rhododendron barbatum

R. barbatum har en utbredelse fra Uttar Pradesh til Bhutan og vokser i skog mellom 2400 og 3600 meters høyde. Arten kan nå en høyde på 10 meter. Blomstene er blodrøde, *fig. 13.* Bladstilken har karakteristiske

Fig. 13: *Rhododendron barbatum* har blodrøde blomster og stikkete bladstilk.

store, mørke stikkende hår, derav navnet *barbatum*. Barken er karakteristisk kanelbrun og flasser i store flak, *fig. 14*. *R. barbatum* ble introdusert til England i 1849. Bladene er giftige for beitedyr og nektaren likeså. Ved Gorapani i Annapurnaområdet står denne arten spredt i *R. arboreum*-dominert skog.

Fig. 14: *Rhododendron barbatum* har karakteristisk stamme med flassende bark.

Rhododendron campanulatum

R. campanulatum har en utbredelse fra Kashmir i vest til sørøstlige Tibet i øst og vokser i en høyde mellom 3000 og 4400 moh. Dette er en meget forgrenet busk som kan nå en høyde på 2-6 meter. Blomstene varierer fra blekrosa til lilla og sitter i løse klaser, og bladene er karakteristiske ved at de på undersiden har et beige "filtbelegg*", fig. 15.* Her finnes det to underarter; *R. campanulatum* ssp. *campanulatum* og *R. campanulatum* ssp. *aeruginosum.* Arten ble introdusert til England i 1825. Saften fra bladene brukes til å kurere reumatisme og syfilis. Veden brukes til brensel.

Fig. 15: *Rhododendron campanulatum* der bladene har et karakteristisk "fløyelsbelegg" på undersiden.

Fig. 15a: *Rhododendron campanulatum* besøkes her av en ivrig humle.

Rhododendron lepidotum

R. lepidotum, *fig. 16*, er utbredt fra Pakistan i vest til sørvestlige Kina. Den vokser mellom 2400 og 4500 meters høyde. Vokseformen er variabel fra kompakt lav buskform til oppreist stranten busk på opp til 2 meter. Arten blomstrer mellom mai og juni med svakt rosa eller gullige åpne blomster. Folk fra Manang-distriktet drikker saften fra planten da de tror dette har en rensende effekt på blodet. Banka blader kokes og spres i senger og på matter for å drepe utøy.

Fig.16: *Rhododendron lepidotum* med rosa blomst.

Rhododendron anthopogon

R. anthopogon, *fig. 17*, har en buskform og blir ofte ikke mer enn 30-60 cm høy. Den er utbredt fra Pakistan i vest til sørøst Tibet i øst. I Nepal finnes den i en høyde mellom 3000 og 4800 moh. og blomstrer fra mai til juli med gulhvite blomster. Arten er sterkt aromatisk og blandes med *Juniperus indica* som brennes som røkelse for å tiltrekke seg gode ånder i følge buddhistisk tro. Blomstene kan brukes som substitutt for te. Dampen fra kokte blader inhaleres for å kurere hoste og forkjølelse.

Fig. 17: *Rhododendron anthopogon* med tydelige kjertler på bladene inneholdene aromatiske oljer.

Rhododendron arboreum nær en topp har blitt utsmykket med bønneflagg.

Vintertreff i Sør

Tekst og foto: Audun Arne

For et par år siden kom et ønske fra Mona Klemmetsen og Inga Olsen at vi skulle få inn et vintermøte i årsprogrammet vårt, hvor vi bare skulle komme sammen i mørketiden og "prate om rhododendron". Dette slo an i Sør. Det første treffet i 2010 ble så vellykket at det var aldri noen tvil om gjentagelse i 2011. I år inviterte Merete og Rune Risholt til treff i sine private gemakker på Rise, og det ble meget vellykket. 17 forventningsfulle deltagere hadde god plass i vertskapets romslige gjestestue. Vi ble servert velsmakende gryterett med godt og rikelig tilbehør, og alt var planlagt som spleiselag. Klar målsetting for treffet var å kunne prate sammen og ha det hyggelig og sosialt med god mat og tilbehør.

Det er kanskje vanlig når en inviterer til treff at en tilbyr en form for program, eksempelvis i form av kompetente foredrag. Vi vil også gjerne ha slike treff, men for oss i Sør er det helt klart at folk også gjerne vil komme sammen og bare prate med hverandre, med utgangspunkt i felles interesser. Som ventet ble livlig pratsomhet krydret med mye kompetanse og kunnskap, fra de garvede gründere til mange varianter av erfaring og visdom og spesielle interesser og engasjement. Det ble en intens og spennende happening med samtaler, miniforedrag, nybegynnerbehov og avansert informasjon. Alle hadde noe å spørre om, og alle hadde noe å meddele. Det var god stemning, og folk satte tydelig pris på å bli bedre kjent med hverandre.

Det var storskjerm i lokalet, og Audun hadde med minnepinne med årets rhodoblomstring. Dette gikk rundt kontinuerlig hele kvelden, så kunne folk kaste et blikk når det passet seg slik, få med seg noen fine motiver, diskutere hva de så og få noen ideer.

Vintertreff blir avgjort en tradisjon hos oss, og vi ser med glede fram til å treffe igjen alle fra i år, og mange som ikke hadde anledning denne gang.

En stor takk til Merete og Rune for at de stilte opp med ideell lokalitet og topp gjennomført arrangement. Vi kommer igjen.

Ta turen innom oss på BoGrønt Sotra Hagesenter

Her finner du et godt utvalg av:

- Rhododendron
- Surjordsplanter
- Stauder
- Roser
- Sommerblomster
- Granitt
- m.m

BoGrønt Sotra Hagesenter

GJERTRUDVEGEN 3
5353 STRAUME

TLF. 56 32 12 52

bogront.no/sotra

Magnolia i min hage

- forventninger, gleder, sorger og erfaringer

Tekst og foto: Ebba Holmboe

I vår lille atriumhage på 140 kvadratmeter høres det litt upraktisk ut å være "forelsket" i trær, og ikke minst i magnoliaer, men det er nå en gang slik at jeg synes det er en spennende planteslekt. For å kunne ha glede av å ha trær har vi tatt en beslutning, og det er at trær som blir for store, må ned. Vi velger å glede oss over dem de årene vi har dem. I 2009 tok vi ned vår *Nothofagus antarctica* og vår *Metasequoia glyptostroboides*, da de var blitt for store etter sine henholdvis 13 og 11 år her i hagen – men så får vi glede oss over dem som jordforbedring etter en tur i kompostkvernen. Det som er for stort til det, vil neste vinter sende litt varme ut av vedovnen – alt gir gleder til sin tid. Det å ta beslutningen om å felle et tre kan være litt tungt, ikke minst da svarttrosten elsket å sitte og plystre sin hyggelige kveldssang i vår *Nothofagus antarctica*, men på den annen side så gir det en god mulighet til å prøve noen av de mange andre trærne vi har lyst på. Her er plantet nok etterfølgere, da vi har unge planter av *Acer griseum, Acer shirasawanum* 'Aureum' *og Acer japonicum (frøplante fra Acer japonicum* 'Aconitifolium'*), Halesia monticola* 'Arnold Pink'*, Prunus serrula, Stewartia rostrata, Stewartia pseudocamellia* og mange flere, og da er det dem vi skal glede oss over i årene som kommer.

Magnolia er surjordsplanter, altså vil de trives godt i skogsbedet. De liker skiftende sol/skygge og vil gjerne slippe å stå altfor utsatt for vind – tenk noe så leit som å få blåst blomstringen i stykker! Når vi skal plante en magnolia, skal vi tenke på å grave et godt, stort hull, og jorden skal gjerne være porøs og fugtighetsbevarende, men ikke vannsyk. Et godt råd er å blande sand eller Lecakuler i jorden, da det jo også vil være med på å minske telen.
Magnoliaer liker å ha luft rundt seg, altså ikke andre trær/store busker altfor tett innpå seg. Det er også helt klart at magnoliaer ikke liker at en graver i jorden inntil dem. Med vår lille hage er jeg nok ikke flink til å overholde sånt, og det har alltid gått bra, men selvfølgelig graver jeg ikke ned store ting under magnoliaene, men med en planteskje og fingrene, så går det fint å plante stauder, løker osv. under dem – vi kan jo ikke ha all den jorden stående uten planter! Tommy Ahnby sa en gang til meg: "Beskjær aldri dine magnoliaer de første to–tre årene du har dem", og det er en av de tingene jeg stort sett følger! – selv om jeg jo ikke er, og vel aldri blir, noe lydig hagemenneske!!
Magnoliaer liker ikke å bli flyttet, men jeg må nok si at vi har gjort det opptil flere ganger, og det har gått veldig fint. Men vi har også opplevd at det ikke gikk, hovedroten knakk, og dermed var det gjort, men vi må ta noen sjanser innimellom. Hvilke magnoliaer som skal være hårdføre nok, ja det er jo litt av et spørsmål, men jeg lever etter den filosofien at jeg kjøper dem jeg får lyst til (innenfor det som er sannsynlig at vil klare seg her på Ås), og så gjenstår det bare å se om de vil klare seg her. Men også her vil jeg si at det har gått langt bedre enn ekspertene vil ha det til – selvfølgelig er det også noe som heter mikroklima som kan spille inn i positiv retning. Min erfaring er at det slett ikke er så vanskelig med magnoliaer, og jeg oppfordrer andre til å plante dem hvis de har lyst, de gir mye glede året rundt!

Her står *Magnolia liliiflora* 'Nigra' som en nydelig snøskulptur, og fantastisk er det også når solen skinner i de lubne knoppene, og dessuten får den veldig varierende og smukke høstfarger.

Jeg har syv magnoliaer i hagen, fire inne i hagen, to i forhagen og en på fellesområdet og vil her fortelle litt om dem:

For mange år siden – tror det var i 1998 eller 1999 – fant jeg i et plantesenter en kasse med magnoliaplanter (til en trolig lav pris, 98 kroner per plante). Det var to ulike, og etter skiltene skulle det være *Magnolia liliiflora* 'Nigra' og *Magnolia loebneri* 'Merill'.
Magnolia liliiflora 'Nigra' er den som skiltet sa den skulle være, og den har vært til megen glede for oss. Vår plante har nok gjennomgått mer enn de fleste magnoliaer bør utsettes for, den er i hvert fall flyttet tre ganger, og beskjæring har den også måttet tåle flere ganger. Vi har i dag et lite tre med en litt morsom fasong på stammen og en nydelig liten krone som passer inn i det lille miljøet her. Planten har aldri vist tegn til å mistrives og står midt i et bed, så det skjer alltid litt rundt den! Den er faktisk også ganske blomsterrik

og har jo den deilige tingen at den kan fortsette å blomstre utover sommeren.

Magnolia liliiflora 'Nigra'

Magnolia loebneri 'Merill' var slett ingen 'Merill', og ingen har kunnet hjelpe oss med hva det er, så den har gått under navnet *Magnolia ?*, selv om vi selv tror, og flere andre også har ment, at det var en *Magnolia* 'Wadas Memory'. Dessverre er den en av de plantene vi ikke har lenger, vi "måtte" flytte den, og hovedroten knakk, og dermed var det kroken på døren – dumt nok, for dette lille, nesten japansk utseende treet med sin nydelige vaseformede krone var så utrolig fint i fasongen og hadde en fantastisk rik blomstring med rent hvite blomster. I fjor kjøpte vi en *Magnolia* 'Wadas Memory' som erstatning for vår *Magnolia?* Den er plantet i forhagen som pendant til *Magnolia* 'Yellow Bird', så om noen år håper vi det vil være et fint syn med de to magnoliaene foran huset sammen med blant annet noen rhododendroner og masser av vårflor i form av løker i alle avskygninger og *Helleborus*,

Magnolia 'Wadas Memory'

og vi kan sammenligne med gamle bilder og se om vi klarer å finne ut om den gamle magnoliaen var *Magnolia* 'Wadas Memory'.

Magnolia sieboldii er vårt smertebarn, den har vi ikke klart å få ordentlig i gang! Først kjøpte vi en "ren" *Magnolia sieboldii* i 2003 og en *Magnolia sieboldii* 'Hammarøy' i 2004. Planten fra 2003 vokste den gale veien og ble etter et par år forvist til fellesområdet foran huset. Men sta er den, så litt liv er det i den, så vi kan håpe den etter hvert kommer i gang. Året etter kjøpte vi 'Hammarøy' etter råd fra Tommy Ahnby, men også den tar sin tid til å komme i gang, men i 2008 vokste den litt etter at den i 2007 fikk ny plass i haugen midt i hagen. Så nå skal den få stå i fred, og så er det bare å håpe på trivsel og blomstring i løpet av de nærmeste årene. Høsten 2009 (bildet er tatt 5. oktober) kom den med to knopper, men det var så sent så de kom aldri ut, men nå er det håp til sommeren! I vår desperasjon over ikke å få til *Magnolia sieboldii* måtte vi prøve dens nære slektning *Magnolia wilsonii*.

Magnolia sieboldii 'Hammarøy'

Magnolia wilsonii kjøpte vi i 2005 hos Peter Korn. Planten var så liten at han sa den måtte være inne den første vinteren. Våren 2006 ble den plantet i hagen og vokste godt, til og med så godt at vi på høsten 2008 valgte å flytte den til et sted hvor den får mer plass til å utvikle seg. Men innen flyttingen, i midten av august, satt jeg på kontoret og lurte på hva det var for noe hvitt som hang i vår *Magnolia wilsonii*. Jeg gikk fra jobbingen og ut i hagen for å se, og det var en stor knopp. En utrolig herlig opplevelse på en så ung plante, og det var en helt utrolig nydelig blomst som målte ca 16 cm i diameter. Men med den grokraft den la for

Magnolia wilsonii

dagen, besluttet vi at vi bare måtte gi den en bedre plass i hagen. Klok av skade tok jeg planteskjeen og fingrene fatt og fikk løsnet hele rotklumpen og løftet den opp på en presenning. Så ble den båret rett over i det nye plantehullet, en operasjon den ikke så ut til å oppdage i det hele tatt. Nå er det bare å glede seg til dens videre utvikling og forhåpenligvis mange blomster.

I 2004 fikk vi tak i *Magnolia* 'Yellow Bird', en plante vi hadde lest en del om og som fristet oss med sine gule blomster. Lykkelige over å ha fått tak i den skulle den plantes, og i og med at vi hadde lest at den skulle bli et lite tre på to til tre meter, plantet vi den ved siden av vår morgenplass, så vi skulle kunne sitte og nyte blomstringen. Da vi i Blomstervenners Klubb hadde John Lennart Söderberg til å holde foredrag om magnoliaer, fortalte jeg ham at jeg hadde kjøpt *Magnolia* 'Yellow Bird'. "Hvor bor du?", kom det prompte fra ham, og da jeg svarte "Ås utenfor Oslo", kom det umiddelbart fra ham: "Ja ja, har du lyst til å kjøpe sommerblomster til den prisen, så vær så god!!!" Og så er det litt godt at ekspertene kan ta så feil, som å tro at *Magnolia* 'Yellow Bird' skulle dø første vinteren her på Ås... Vår plante trivdes, og vi skjønte alt på våren 2006 at 'Yellow Bird' ville bli altfor stor inne i hagen.
Litt lesing ga oss rett, da det er en *Acuminata*-hybrid, og de er kraftigvoksende planter.
Man kan lett si vi skulle ha undersøkt litt mer innen vi plantet den,- men, men, da er det bare å få det beste ut av det! Så var det bare å finne en ny plass til den, og det ble i forhagen. Etter blomstringen var det frem med planteskjeen og fingrene. Alle småtingene under den, blant annet *Ranzania japonica*, ble tatt opp, og siden 'Yellow Bird' sto i et oppbygd bed, måtte jeg også klare å la torvblokkene noenlunde i fred. Men hele prosessen gikk veldig fint, selv om jeg brukte det meste av en dag på å få hele rotklumpen løsnet, og 'Yellow Bird' kom ut i forhagen, hvor den har trivdes fra dag én. Den har siden hatt fin blomstring. Dessuten beskar vi den ganske kraftig i 2008, så den er blitt et tre med bare én stamme, slik det sees på bildet, og med sine massevis av knopper står den nå og skaper forventing hos oss om at den skal bli et virkelig flott syn igjen i år.

Magnolia 'Yellow Bird'

Nest siste skudd i samlingen er *Magnolia stellata* 'Keiskei', som vi kjøpte i 2007. Det er en etter min mening utrolig nydelig magnolia med fylte, rosa blomster. Den gledet oss med noen få blomster alt i 2008, og det var en svært flott opplevelse. Dette er ikke en av de store magnoliaene, så den har overtatt plassen etter 'Yellow Bird' ved vår morgenplass, og vi gleder oss til at den vokser seg til og blir litt større og dermed får ennå flere blomster som kan nytes til frokosten. I og med at den er så ny, har vi ikke nådd å få så mange erfaringer med den, men to vintrer har den overlevd her, og så gjenstår det bare å se om den har klart denne kalde og snørike vinteren – vi håper...

***Magnolia stellata* 'Keiskei'**

Sommeren 2009, etter at vi hadde tatt ned flere store ting i hagen, blant annet *Metasequoia glyptostroboides,* klarte vi ikke å la være å skaffe oss en *Magnolia* x *soulangeana.* Denne magnoliaen ønsket min mann seg veldig, da han for ca 45 år siden ga en slik til sine foreldre. Vi har litt sans for slike valg, og det gir oss en fin mulighet til å sende en liten tanke til Jens' foreldre. Men det er også en magnolia vi begge er meget begeistret for, og som vi håper vil gi oss mye glede. Den står i et hjørne godt beskyttet for vinden og skulle gjerne bli en fin karakterplante om noen år. *Magnolia* x *soulangeana* er en fransk krysning mellom *Magnolia denudata* x *Magnolia liliiflora* fra 1820-årene med store tulipanformede blomster. Jeg har ennå ikke tatt noe bilde av denne magnoliaen, så her får dere ty til hagebøkene eller Internett!

For tiden står det ikke noen bestemt magnolia på ønskelisten, men jeg vet jo også at hvis jeg ser eller kommer over en skjønnhet, klarer jeg nok ikke å la være å skaffe/kjøpe den – fornuften har svært for å vinne! Håper jeg med dette kan inspirere noen til å prøve magnoliaer i hagen, det er skjønne trær!

Min favoritt, nok en gang

Tekst og foto: Audun Arne

Jeg har hatt et par innlegg om min favoritt *Rh. smirnowii*, som viste seg ikke å være en *Rh. smirnowii*. Status som favoritt er ikke redusert av den grunn, men jeg har i Lapprosen gitt uttrykk for at jeg godt kunne tenke meg velvillig bistand med å finne ut hva som så er skjønnhetens rette navn.

Nå er det en stor glede for meg å kunne meddele at Per M. Jørgensen fattet interesse for saken, og at han allerede har gitt sin konklusjon. På hans oppfordring oversendte jeg blader + et par knopper, gravd frem under en meter snø, og tilbakemelding kom umiddelbart. Man må til Pontica, og det ser ut til å være en meget vellykket form av den japanske *Rh. degronianum*. Jørgensen antyder at den bør stiklingsformeres og kanskje gis et sortsnavn.
Av dette har jeg lært at en enkel henvendelse til Lapprosen kan føre til overraskende og positiv oppklaring av de fleste rhodorelaterte problemer.

Jeg har allerede gitt bort en del stiklingsplanter til venner i foreningen, og jeg har mange som har rotet seg i vinter. Så til alle som allerede har fått i gave et eksemplar med etikett *Rh. smirnowii* – sørg for å innhente oppdatering.

Så gjenstår bare det sørgelige faktum at jeg ikke er eier av en *Rh. smirnowii*.

Nautesund Plantesalg

Har allsidig planteutval

Spesialområde:
Stauder og roser

Kontaktinformasjon:

Nautesund Plantesalg
5986 Hosteland

Tel.: 56 36 52 19
plantesalg@nautesund.no
www.nautesund.no

GIMLE PLANTESKULE

Stort utval i planter for hagen

Spesialområde:
Rhododendron og surjordsplanter

Kontaktinformasjon:
Gimle Planteskule
Vikøy,
5600 Norheimsund

Tlf.: 56 55 04 80
Faks: 56 55 04 87
gimle@vestplant.no
www.vestplant.no

Rhododendronarter

i kultur i Norge - del 3

Tekst: Ole Jonny Larsen

(Del 1 av artikkelen stod i Lapprosen nr. 2/2010, del 2 i nr 3/2010)

Lepidote arter – såkalte dvergarter, mest på grunn av bladstørrelsen, for mange av dem kan bli flere meter høye.

Seksjon Pogonanthum

Artene i denne seksjonen er alle flotte hageplanter – når en får dem til. De kan være krevende å dyrke, og ikke minst er de krevende å skille fra hverandre. Alle artene kan i prinsippet dyrkes i Norge, men flere av dem (*f. eks. R. laudandum*) er nærmest umulig å få tak i. De vanligste i hagene er *Rhododendron anthopogon, cephalanthum, primuliflorum, sargentianum,* og *trichostomum. Rhododendron kongboense, fragrans* og *collettianum* finnes bare i noen få samlinger. En viktig detalj er at *collettianum* er innsamlet av nordmannen Per Wendelboe i Afghanistan i 1969.

R. collettianum er veldig sjelden i kultur. Foto: Ole Jonny Larsen.

R. afghanicum i knopp under innsamlingsekspedisjonen i 1969. Foto: Siegmar Breckle.

Underseksjon Afghanica

Jeg kjenner ikke til at *Rhododendron afghanicum* er i kultur i Norge, men den finnes i minst en hage i Danmark der den blomstrer og setter frø. Jeg har sådd frø fra denne planten og vil prøve ut arten i de nærmeste åra.

Underseksjon Baileya

Rhododendron baileyi er eneste art i underseksjonen. Den er lite herdig og finnes bare i noen milde hager.

R. baileyi. Foto: Egil Valderhaug.

Subsection Boothia

Artene *Rhododendron leptocarpum, leucaspis, megeratum, dekatanum* og *sulfureum* finnes i kultur i noen svært milde hager. Alle unntatt *R. dekatanum* er helt på grensa av hva som kan dyrkes i Norge.

R. dekatanum. Foto: Egil Valderhaug.

Underseksjon Camelliiflora

Det eneste eksemplaret av *Rhododendron camelliiflorum* jeg kjenner til, vokser i Egil Valderhaugs hage utenfor Ålesund. Den blomstrer og har vært uskadd i mange år.

R. camelliiflorum. Foto: Egil Valderhaug.

Underseksjon Campylogyna
Kun en variabel art med mange navnsatte former. Dette er populære planter med kompakt vekstform og nydelige blomster, men flere av dem er lite herdige. Flere av plantene som er solgt som *R. campylogynum* i Norge er hybrider.

R. campylogynum 'Claret', er en klon som er spesielt fin og lettdyrket. De gule knoppskjella er typiske. Foto: Ole Jonny Larsen.

Underseksjon Caroliniana
En meget variabel art fra USA. Blir sjelden fine hageplanter, men har vært opphav til mange kjente hybrider.

Underseksjon Cinnabarina
Rhododendron cinnabarinum er også en meget variabel art med mange navneformer og med ulike blomsterfarger. Det er viktig å finne fram til de beste klonene, men om en lykkes er dette utrolig flotte arter. Jeg hadde fem ulike former i blomst i 2009! *Rhododendron keysii* er langt mindre hardfør, men skal finnes i noen svært milde hager.

R. cinnabarinum. Foto: Ole Jonny Larsen.

Underseksjon Edgeworthia
Rhododendron edgeworthii er i utgangspunktet ikke egnet for norske forhold, men jeg så den i en hage på Fyn I Danmark der den sto helt åpent plassert og var helt uskadd etter flere år. Jeg tror den kan dyrkes på gode steder i Norge om en finner en god klon, som for eksempel den danske. Artene i denne underseksjonen må ha svært god drenering. Egil Valderhaug har dyrket *R. pendulum* noen år, og den regnes som litt mer hardfør enn *edgeworthii. R. seinghkuense* er nydelig, men er åpenbart den minst herdige av dem, trolig umulig i Norge.

R. edgeworthii. Foto: Jan Valle.

Underseksjon Genestieriana
Egil Valderhaug har dyrket denne arten noen år, ellers ukjent i Norge.

Underseksjon Fragariflora
Rhododendron fragariiflorum er sjelden i norske hager, men er ellers ikke problematisk i kultur.

Underseksjon Glauca
Alle artene i denne underseksjonen kan dyrkes i milde strøk, men de er lite herdige og må ha skjermet plassering. Jeg kjenner ikke til noen som har *Rhododendron shweliense* i kultur.

R. luteiflorum. Foto: Egil Valderhaug.

R. charitopes. Foto: Jan Rune Hesjedal.

Underseksjon Heliolepida
Alle artene kan dyrkes i Norge. *R. heliolepis* er verdifull med meget sein blomstring. *Rhododendron bracteatum* er sjelden i kultur.

R. heliolepis i blomst i juli måned. Foto: Ole Jonny Larsen.

Underseksjon Lapponica

Alle artene i denne store underseksjonen kan i prinsippet dyrkes i Norge om en finner de rette klonene. Den viltvoksende norske formen av *Rhododendron lapponicum* kan for eksempel ikke trives i lavlandet. Noen av artene er vanskelige å få tak i, og det er mye rot ute og går mht navnsetting. Artene er også vanskelige å skille fra hverandre, så innsamlere setter ofte et spørsmålstegn bak navnet fordi de er usikre. Davidian (i boka "Rhododendron Species – Lepidotes") opererte med mange arter som senere er slått sammen, men mange av disse variantene er tydelig forskjellige (f. eks alle formene av *R. nivale*), noe som gjør det hele enda mer komplisert. Hagesentrene selger i blant planter merket *R. impeditum*, men det kan like gjerne dreie seg om den nærstående arten *R. fastigiatum.* De to sistnevnte pluss *dasypetalum, hippophaeoides, nitudulum, polycladum* Scintillans Group*, nivale* Stictophyllum Group, *rupicola* var. *chryseum* og *russatum* er de som oftest sees i norske samlinger. *Rhododendron bulu, tapetiforme, websterianum, complexum og flavidum* er eksempler på arter som er sjeldne i bruk. For et vanlig hagepublikum har de blomsterrike Lapponica-hybridene fra Hachmann vært foretrukket framfor artene.

R. lapponicum Parvifolium Group. Denne varianten blir opp mot en halv meter høy og er helt ulik vår hjemlige lapprose som er helt krypende. Foto: Ole Jonny Larsen.

R. cuneatum. Foto Jan Rune Hesjedal.

Underseksjon Ledum Denne underseksjonen var tidligere definert som en egen slekt, *Ledum.* Alle artene har en viss likhet med hverandre, og botanikerne er uenige om hvor mange arter (ev. former) der er. Alle arter/former kan dyrkes i Norge, men noen kan være litt frostsvake. En art, *Rhododendron tomentosum,* vokser vill i Norge fra Finnmark til Sør-Norge. Den og *R. groenlandicum* er mest vanlig i samlinger, men alle artene finnes i kultur.

R. diversipilosum (andre navn brukes også). Foto: Ole Jonny Larsen.

Underseksjon Lepidota

Rhododendron cowanianum og *R. lepidotum* finnes i noen samlinger. Artene er mer eller mindre løvfellende. Den første er godt hardfør og har fine dyprosa blomster. Jeg kjenner ikke til at noen har den vanskelige *R. lowndesii* i Norge.

R. cowanianum blomstrer på bar kvist. Foto: Ole Jonny Larsen.

Underseksjon Maddenia

De fleste *Maddenia*-arter er for svake for norske forhold. *Rhododendron ciliatum* og *R. fletcherianum* kan dyrkes i milde strøk uten særlige vansker bare de har god drenering. Egil Valderhaug har også *R. valentinianum, johnstoneanum,* og *formosum* Iteophyllum Group i hagen, men det er nok lite håp for disse utenfor de aller mildeste områder.

R. fletcherianum. Foto: Egil Valderhaug.

R. ciliatum. Foto: Jan Rune Hesjedal.

Underseksjon Micrantha
Kun en art, og den er det ikke noen vits å gå langt etter. Små hvite blomster som ligner litt artene i underseksjon Ledum. Ellers kun for samlere.

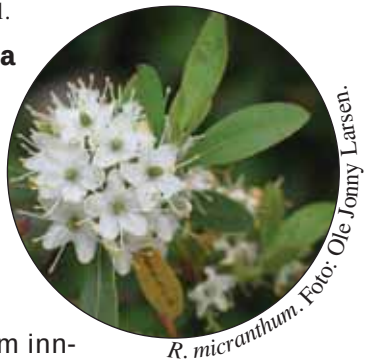

R. micranthum. Foto: Ole Jonny Larsen.

Underseksjon Monantha
Dette er en underseksjon som inntil for få år siden var totalt ukjent. Det spesielle med dem er at de blomstrer på høsten, ofte så seint som oktober – november. Så langt kjenner jeg dem bare fra Egil Valderhaugs hage, han har både *Rhododendron monanthum* og *R. kasoense*, og begge har blomstret. De er nok ikke særlig herdige.

R. kasoense 1. november 2009. Foto Egil Valderhaug.

R. monanthum 13. november 2009. Foto: Egil Valderhaug.

Underseksjon Moupinensia
Tre arter utgjør denne underseksjonen, inklusiv den sjeldne *Rhododendron petrocharis.* Denne og *Rhododendron dendrocharis* er de letteste å dyrke, og den siste er et fantastisk nyere tilskudd i norske hager som alle bør prøve å få tak i. Husk god drenering, ellers stiller de små krav. *Rhododendron moupinense* er også

R. petrocharis. Foto: Ole Jonny Larsen.

lett å dyrke, men den blomstrer så tidlig at frosten som regel tar blomstene.

Underseksjon Rhododendron
Inneholder tre arter som alle vokser i Alpe-regionen. De er mye plantet og er ganske lette å dyrke, særlig *Rhododendron myrtifolium. R. hirsutum* liker 50% sand i jorda der den står.

Underseksjon Rhodorastra
Dette er i utgangspunktet svært herdige arter, men de liker ikke Vestlandsklimaet med flere omganger vår fra tidlig på vinteren. Her er det viktig med kloner som ikke kommer fra et kontinentalt klima. Mest plantet er *Rhododendron dauricum* og *R. mucronulatum* som begge blomstrer svært tidlig. *R. mucronulatum* var. *chejuense* er en krypende variant av den siste arten fra Korea. I blant støter en på planter merket *R. ledebourii, R. sichotense* og *R. dauricum* var*. sempervirens.* Det er uklart om dette er egne arter eller bare varianter av *R. dauricum.* Forskjellen er at alle disse holder mer på blada gjennom vinteren, mens *Rhododendron dauricum* og *R. mucronulatum* er helt løvfellende. Jørgensen skriver at *R. sichotense* ikke har noen hageverdi, men hos meg har den faktisk oppført seg bedre enn *R. dauricum.*

R. mucronulatum. Foto: Kirsten Marie Storheim.

Underseksjon Saluenensia
Denne underseksjonen inneholder mange populære hageplanter som for eks. *R. calostrotum* med underarten ssp. *keleticum* og den populære Radicans Group. Dette er planter en også kan finne i hagesentrene. Alle artene er lette å dyrke, og de kan være veldig riktblomstrende om de trives. *Rhododendron calostrotum*

Rock (eller 'Rock's form') er spesielt fin med blågrønt bladverk. I min hage er den dessuten en sikker og god høstblomstrer i tillegg til vårfloret.

R. calostrotum 'Gigha'. Foto: Kirsten Marie Storheim.

Underseksjon Scabrifolia De fleste artene i denne underseksjonen er ikke egnet for norske forhold. *Rhododendron racemosum* er den som sees oftest, men det er mange og varierende former med ulik kvalitet. *Rhododendron mollicomum* og *R. scabrifolium* finnes i noen svært milde hager. Jeg kjenner ikke til at noen dyrker *R. pubescens* eller *R. hemitrichotum*, men den siste burde være herdig nok.

R. scabrifolium. Foto: Egil Valderhaug.

Underseksjon Tephropepla *Rhododendron hanceanum* i et par ulike former er mest herdig og dyrkes i noen samlinger. *Rhododendron auritum* og *R. tephropeplum* vokser i Egil Valderhaugs hage, ellers ukjent for meg i Norge. Flere arter er uaktuelle.

Den sjeldne R. tephropeplum i blomst i hagen til Egil Valderhaug. Foto: Ole Jonny Larsen.

Underseksjon Thrichoclada Jeg kjenner ikke til om noen dyrker *R. caesium,* ellers er alle artene i kultur. *Rhododendron lepidostylum* er mest spektakulær med sitt påfallende blå bladverk. *Rhododendron trichocladum* og en form av *R. mekongense* er helt løvfellende.

R. mekongense. Legg merke til at nye blad kommer samtidig med blomstene. Foto: Ole Jonny Larsen.

Underseksjon Triflora En stor underseksjon der flere av artene, ikke minst *Rhododendron triflorum* selv, er meget variabel mht. hardførhet.
Følgende arter finnes i flere hager i Norge: *R. ambiguum, augustinii, concinnum, keiskei, searsiae, trichanthum, triflorum, davidsonianum, rigidum, yunnanense* og *oreotrephes.* Flere av disse er blomsterrike, hardføre og lette å dyrke. Sjeldnere og mindre herdige er *lutescens, polylepis, siderophyllum,* og *zaleucum.*

En hvit form av *R. yunnanense* ved Spjelkavikelva i Ålesund. Foto: Ole Jonny Larsen.

Underseksjon Uniflora
Rhododendron pemakoense er plantet i mange hager. Artene *imperator, ludlowii, uniflorum* og *pumilum* finnes også, men er sjeldne og ikke alltid lette å få til. Den siste er en veldig sjarmerende dvergart som flere burde prøve. Den vil ha god drenering og lett dekke med lauv om vinteren.

R. pumilum er en liten skjønnhet. "Stammen" i bakgrunnen er bare 6 - 7 cm tjukk. Foto: Ole Jonny Larsen.

Underseksjon Virgata

Jeg kjenner ikke til at den ene arten, *Rhododendron virgatum*, er i kultur i Norge, men den kunne muligens klare seg i de mildeste hagene.

Seksjon Vireya

Normalt skal arter i Vireya-seksjonen ikke kunne plantes i Norge. Forsøk i Skottland har imidlertid vist at arter i underseksjon Pseudovireya klarer seg i svært milde strøk. For dem som elsker utfordringer kan en jo prøve noen av disse artene utendørs. Mest herdig er visstnok *R. rushforthii* og *R. kawakamii.* Den første klarte to vintre utendørs i hagen til Egil Valderhaug, og det kan like gjerne ha vært fuktighet som frost som drepte den.

Underslekt Therorhodion

Vi lar diskusjonen om *Rhododendron camtschaticum* er en *Rhododendron,* ligge i denne sammenhengen. Arten er mye brukt og kan være veldig fin. Den bør etter mitt syn deles opp og plantes om når den blir gammel. Den hvite forma av *R. camtschaticum* har ord på seg for å være vanskelig. Jeg har ikke hatt problem med den i full sol og god drenering.
R. redowskianum er en beslekta art som er nesten ukjent. Jeg har et ekstremt lite eksemplar som trolig er Norges eneste. Den er bare noen millimeter, men har stått ute i to år, nesten på stedet hvil. Jeg har en følelse (eller et håp?) om at den starter opp veksten en dag, og at den er lett å dyrke når den først er vokst til.

Den hvite forma av *R. camtschaticum*. Foto: Ole Jonny Larsen.

Japanazalea
– de såkalte vintergrønne azalea-artene

Underslekt Tsutsusi

Jeg har lenge vært interessert i de såkalte japanazaleaene. Med få unntak regnes de vanligvis som lite aktuelle i Norge pga kravet til mer sommervarme enn vi, særlig på Vestlandet, kan skilte med. Hagesentrene selger mange japanazaleahybrider, og flere nå enn for noen tiår siden. Dette er muligens et klokt trekk om en går ut fra at sommertemperaturene øker år for år. Her anbefaler jeg å kjøpe et utvalg, prøve dem på et solrikt sted noen år og kaste brutalt de som ikke blomstrer eller bare fryser tilbake. Trolig sitter en til slutt igjen med et bra utvalg som passer for nettopp din hage.

Seksjon Brachycalyx

Når det gjelder artene har jeg selv følgende i hagen: *R. reticulatum, dilatatum, nudipes, lagopus, wadanum, amagianum, sanctum* og *weyrichii*. Alle vokser seint, tar flere år før de kommer i blomstring, men er ellers hardføre. *R. lagopus, R. amagianum* og *R. dilatatum* har blomstra. Den første er definitiv den fineste av disse tre med mange dyprosa blomster.
Jeg tror dette må regnes som et felt for spesielt interesserte. Da er neste gruppe langt mer å satse på.

Seksjon Tsutsusi

Hybriden 'Kermesina' er vanlig i hagesentrene. Arten *Rhododendron kiusianum* kan en også finne noen ganger. Begge er blomsterrike og lette å dyrke. Ellers har jeg følgende arter i hagen: *R. indicum* (Balsaminiiflorum Group*), kaempferi, mucronatum* (eller 'Mucronatum'), *nakaharai, tashiroi, tosaense, tschonoskii, tsusiophyllum* og *yedoense* var. *poukhanense.* Favoritten er *Rhododendron kiusianum* med *R. yedoense* var. *poukhanense* som nummer to. *Rhododendron kaempferi* kan også blomstre bra. *Rhododendron tschonoskii* er mer et samleobjekt med bitte små blomster, men de kommer hvert år. Det samme gjelder *R. tsusiophyllum.*

R. indicum. Foto: Egil Valderhaug.

Artikkelforfatteren håper at rhododyrkere rundt i landet vil sende respons til Lapprosen og/eller til han direkte om egne erfaringer.

På siden

Rhododendron for begynnere

ved Lin Didriksen

Rhododendron og teger

Foto: Anne Tafjord-Kirkebø

Selv trodde jeg lenge at jeg ikke hadde noen problemer med tege i min hage. I fjor måtte jeg innrømme at det var flere busker som var ganske så angrepet. Angrepet er avgrenset til noen planter. En har jeg beskåret og resten har jeg plukket kraftig rene for angrepne blader. Jeg har med andre ord delvis latt det gå. Vi får se om jeg vil angre på det.
Jeg er klar til ny kamp med samlet forråd av gamle sprayflasker. Tenker jeg prøver husmorblandingen først (",)

Tegen er en gammel kjenning blant skadedyr på rhododendron. Den er ikke av de verste – men kan gjøre stor skade på de plantene den liker.

Teger er en gruppe insekter som hører til nebbmunner. Munnen deres er formet som en flerleddet sugesnabel og med den suger de til seg næring som plantesaft fra planter og trær.

Tege på rhododendron

Det er to typer teger som lever på rhododendron. Den mest vanlige er *Stephanitis oberti* (lyngteger) og den mer sjeldne *Stephanis rhododendri.* På norsk kalles de netteger - (Tingidae) (på engelsk lace-bugs - kniplingsteger) etter det fine mønsteret de har på oversiden av forvingene.

Nettegene er veldig små insekter, 2 - 5 millimeter og med en flat nesten gjennomsiktig kropp. De kan derfor lett overses før de har etablert seg og satt i gang med sine skadeverk. Der tegene suger dør bladcellene, slik at det dannes en gulbrun flekk.

Saftsugingen deres fører til skade i form av tett i tett med gulbrune prikker og misfarging på oversiden av bladene, og på undersiden (som gjerne er lettere å oppdage tidlig) blir det mørke flekker og et nærmest rustaktig utseende pga ekskrementdråper.

Misfargingen på oversiden blir ofte forvekslet med tørke- eller næringsproblemer. Husk alltid også å sjekke under bladene.
De tegetypene som liker plantesaft av rhododendron - trives også godt på lyng, gjerne bærlyng – så har man tegeproblemer, kan det være lurt å fjerne lynget rundt planter hvor man prøver å bekjempe problemet.

Der det er plantet mange ulike rhododendroner sammen, kan en plante være hardt angrepet og andre lite eller ikke. Dette viser at nett-tegene har klare preferanser i smak, eller at noen typer rhododendron er

bedre beskyttet mot angrepene. Rhodoer med indument (behåring) ser ikke ut til å falle i smak hos saftnyterne.

Hvordan bli kvitt uvesenet?

Nett-tegene overvintrer som egg. Disse begynner å klekkes som larver gjerne alt i mai. Larvene spiser dag og natt i 2 – 3 uker før de utvikler seg til møll.
Det gjelder å sette tidlig i gang.

Plantevernmiddel

Oddbjørn Fosse kan fortelle om bruk av Perfekthion, som er et systematisk plantevernmiddel. Dette har gitt gode resultater. Planten tar opp vesken, insektene får i seg giften og dør når de suger opp plantesaften. Perfekthion virker og ved kontakt.

Fosse råder til svak bruk av middelet for å lokke fram udyrene. Dette middelet virker også på andre skade-

dyr som lus, hvitfly og rotsnutebiller. Når han ser skadedyrene, blander han til riktig mengde etter blandetabellen og sprøyter så - en gang i måneden - fram til september. I blandingen tilsetter han også et soppmiddel, Saprol. Han har god erfaring med bruk av denne blandingen.

Vær oppmerksom på at slike plantevernmiddel bare kan kjøpes og brukes av en person med sprøytesertifikat.

La naturen bekjempe

Oddbjørn Fosse har òg et annet råd jeg liker godt:

"Ellers vil eg anbefale en fuglekasse eller to ca 100 m fra hverandre, med hull til fluesnapper. Et fluesnapperpar med unger tar i løpet av en sesong opptil 70 kg insekter. Det går noen insekter på et kilo. Dette kan være nok til å holde hagen fri for insekter /teger."

Skikkelig koselig råd. Disse fuglene tar også andre insekter – som plagsom mygg, men kan være spesialiserte på få typer.

På små planter og begynnende angrep kan man rett og slett kverke tegene med fingrene, slik mange nok gjør ved et begynnende luseangrep.

Råd for mer drastiske tiltak.

"Dei plantene som får teger her hjå meg, blir kutta ved rota og brent på bålet. Det har eg funne ut er den beste behandlinga. Då unngår eg smitte til andre planter. Plant heller inn nye buskar som tegene ikkje likar så godt.
Dersom du får ein del planter i hagen med teger, er det nesten uråd å bli kvitt plagene, dei vil koma tilbake år etter år. Og du må sprøyta kvart år for å halda tegene i sjakk.
Kjemiske systemiske insektmiddel kan halda problemet på eit akseptabelt nivå." Jan Rune.

.. og mindre drastiske tiltak

Man kan la tegene bare holde på, men plantene ser ikke så vakre ut med sine misfargede blad.

Du kan da plukke vekk alle blader som er angrepet og håpe slik å begrense omfanget.
Vi har jo lært at tegene holder seg mest til noen sorter, men dette er risikabelt og kan føre til et massivt angrep i hagen.
En plante som lett blir angrepet er den flotte 'Dora Amateis'. Det gjelder å følge godt med på de plantene du erfarer er mest utsatt.

De gode kjerringrådene

I mai gjør man seg først klar til kamp. Man kan plukke, beskjære og brenne – men starter man i tide - kan man gjerne prøve å vaske eller sprøyte/ dusje med hjemmelaget blanding.

Fosse gir oss denne oppskriften:
"Et gammelt råd mot lus ol. i roser er:
1 del rødsprit
2 deler grønnsåpe (med lav PH og uten salmiakk)
7 deler vatn
- Denne blandinga har eg liten erfaring med".

Nettegene legger egg om høsten langs midtnerven på bladene og overvintrer der – gjerne på busker som står godt beskyttet.
De klekkes så i mai – juni (juli). Man kan gjerne sprøyte to ganger de første 10 – 14 dagene. Husk at insektene og larvene sitter på undersiden av bladene og det er der du må konsentrere deg om å dusje.

Takk til Harald og alle dere som svarer på alle mine spørsmål! Jeg har nå kvittet meg med den planten som ser verst ut, en svakelig gul type, og fulgt Jan Rune sitt råd og klippet helt ned en annen. Våren er endelig her. Ha et godt hageår!

Inkalling til årsmøte i

Den norske Rhododendronforening

Tid: **Lørdag 21. mai 2011, kl 11.00**
Sted: **Bryne Mølle på Bryne i Rogaland**

Dagsorden:
Valg av dirigent
Valg av referent og valg av 2 medlemmer til å underskrive protokollen
Årsberetning 2010
Regnskap 2010
Fastsettelse av kontingent for 2012
Budsjettforslag 2011
Innkomne saker
Fastsettelse av andel årskontingent til lokallagene for 2012
Valg av leder, styremedlemmer og varamedlemmer
Valg av to revisorer
Valg av valgkomité
Fastsettelse av tid og sted for neste årsmøte

Forslag til saker som ønskes tatt opp må være innkommet til styret (kontaktinfo se side 2.) **senest en uke før årsmøtet - innen 13. mai.**

Lunch etter årsmøtet. Vandring til nærliggende hager og anlegg. Guidet tur gjennom Fritz Røed-parken som ligger rett over gaten. Årsmøtefest kl 19.

Årsmøtehelg 20-22.mai
Fullstendig program: se Lapprosen 1/2011, side 22.

Påmelding, helst innen 1. mai:

Tove Fosse Ulvøy
tlf. 51 62 55 87/ 47 011 327
tone@ulvøy.no

Reidar Vigrestad
tlf. 95 03 60 58
reidar.vigrestad@lyse.net

Vel møtt til en hyggelig og innholdsrik rhodohelg på Bryne!

Nye medlemmer

Styret ønsker følgende nye medlemmer velkommen i foreningen:

Tjitte Nauta	Tverrveien 4	4025 Stavanger
Margot Inger Asheim	Øykjabakken 6	4323 Sandnes
Steinar Malde	Nissemyra 26	4325 Sandnes
Stig Espedal	Åstveitskogen 9a	5113 Tertnes
Kjell Knutsen	Håbakken 85	4355 Kverneland
Per Heyerdal	Sørkedalsveien 11c, Pb 5255 Majorstuen,	0303 Oslo

Årsmelding 2010 for
Den norske Rhododendronforening

Den norske Rhododendronforening har 4 lokalavdelinger:
Rhododendron Sør med sete i Arendal/ Kristiansand
Rhododendron Øst med sete i Oslo
Rhododendron Vest med sete i Bergen
Rhododendron Sør-Vest med sete i Stavanger

Lokalavdelingene har sine egne styrer. De arrangerer medlemsmøter med foredrag, kurs, fellesturer og utflukter til kjente rhodohager, med plantebytte, og kjøp og salg av rhododendron. Lokallagene fungerer godt og aktiviteten er høy. Se årsmeldingene i Lapprosen 1/2011.

Foreningens årsmøte holdes vekselvis hos en av lokalavdelingene. En meget vellykket årsmøtehelg ble arrangert av Rhododendron Sør. Årsmøtet ble avholdt den 29. mai på Dømmesmoen, Grimstad. Se referatet i Lapprosen 3/2010.

Styrets sammensetning etter årsmøtet 29.5., og etter konstituering 7.9:

Harald Kårtveit, leder	Terhi Pousi, nestleder
Bjørg Rasmussen, kasserer	Lin Didriksen, sekretær
Torstein Borg, styremedlem	Øyvind S. Aasheim, varamedlem
Audun Arne, varamedlem	Thorolf Juvik, varamedlem
Reidar Vigrestad, varamedlem	

Revisorer: Kim Lingjærde og Ole B. Vikøren
Valgkomité: Anne Rieber, Jan Rune Hesjedal og Frode Harnes

Styrets arbeid: Det har vært avholdt 5 styremøter, hvorav møtet 9.1. var et fellesstyremøte med lokalavdelingenes representanter til stede. 54 saker har vært til behandling.

Planteimport: Det ble igjen administrert en planteimport fra Glendoick Gardens, Skottland. 275 planter ble bestilt av 17 medlemmer, 191 levert. Pga transportproblemer (16 dager) var kvaliteten dessverre ikke helt som forventet. Koordinator: Harald Kårtveit.

Frøformidling: Det ble tilbudt 37 frønumre (7 R&N fra Yunnan, 1 BRA fra Kilen Kvitseid og 29 JRH-SBBE fra Yunnan). Innsamlere: Bård Ranheim, Remi Aleksander Nielsen og Jan Rune Hesjedal. Frøformidling ble organisert av Torstein Borg og Jan Rune Hesjedal.

Lapprosen: Medlemsbladet gis ut 3 ganger per år. Hvert nummer i 2010 hadde 32 sider. I tillegg til viktig medlemsinformasjon ble det trykket 39 artikler og 132 bilder. Disse var levert av 30 medlemmer. Redaksjonen består av Jan Rune Hesjedal og Kirsten Marie Storheim.

Nettsidene: www.rhododendron.no brukes flittig. Statistikk for det siste året viser gjennomsnittlig 113 besøk daglig, dvs. 3400 besøkere hver måned. Redaktør for nettsidene er Vidar Winsnes.

Økonomi: Laget har god økonomi og kostnadskontroll. Egenkapitalen per 31.12.10 var kr 174.786,92.

Medlemstall: Pr. 31.12.10 var det registrert 378 medlemmer. Øst hadde 97, Sør 48, Sør-Vest 46, Vest 153 og landet for øvrig 28 medlemmer. I tillegg hadde vi 6 utenlandsmedlemmer.

Samarbeid: Bladbytte med alle nordiske rhododendronforeninger.

Takk!
En stor takk til alle dere som i løpet av året har bidratt med og utført oppgaver for å ivareta og utvikle foreningen til glede for alle medlemmene i Den norske Rhododendronforening.

Regnskap for

Den norske Rhododendronforening

INNTEKTER	2009	**2010**	Budsjett 2010
Kontingenter	90890,00	94337,87	95000,00
Diverse inntekter	1950,00		
Annonser		12000,00	12750,00
Renteinntekter	8610,00	4054,00	3350,00
Medlemssalg plantekjøp Skottland	1109,50	37585,00	35000,00
Diverse inntekter Skriftserie	1400,00		0,00
Overskudd tur til Syd Sverige	13928,31		
Underskudd	3525,61		4350,00
Sum	121413,42	**147976,87**	150450,00

UTGIFTER	2009	**2010**	Budsjett 2010
Kontingent andel Rhodo Sør	3200,00	2300,00	2300,00
Kontingent andel Rhodo Øst	4650,00	4900,00	4900,00
Kontingent andel Rhodo Vest	7000,00	7550,00	7550,00
Kontingentandel Rhodo Sør-Vest		2150,00	2150,00
Porto og gebyr	17376,92	16591,38	15550,00
Rekvisita og kontorutgifter	5013,00	1193,70	2000,00
Utgifter til Webside	1264,00	1264,00	1300,00
Møter/arrangementer	15043,50	14656,00	18000,00
Reiseutgifter	9241,00	3098,00	5700,00
Gaver og oppmerksomheter	2975,00	100,00	2500,00
Medlemsblad	55650,00	54600,00	54500,00
Utgifter plantekjøp i Skottland	0,00	33659,47	34000,00
Overskudd		5914,32	
Sum	121413,42	**147976,87**	150450,00

Eiendeler:	**2010**
Innestående i bank , foliokonto	27,07
Innestående i bank , sparekonto	64 528,85
Fastrenteinnskudd	110 231,00
Sum	**174 786,92**

Gjeld/Egenkapital:	**2010**
Egenkapital 01.01.	168872,60
overskudd	5914,32
underskudd	
Sum	**174786,92**

Bergen 31.12.2010 / 12.03.2011

Harald Kårtveit (sign.)
leder

Bjørg S. Rasmussen (sign.)
kasserer

Kim Lingjærde (sign.)
revisor

Ole B. Vikøren (sign.)
revisor

Protokoll fra årsmøte i

Den norske Rhododendronforening, avdeling Øst

Årsmøte 03.04.11 i rådhuskantinen, Rygge kommune.
Det var 27 frammøtte.

Dagsorden:

Sak 1 **Valg av møteleder:** Ole Petter Vik ble enstemmig valgt.

Sak 2 **Valg av referent:** Kari Marie Aandstad ble enstemmig valgt.

Sak 3 **Valg av to medlemmer til å underskrive protokollen:**
Doris Odden og Jens Holmboe.

Sak 4 **Årsberetning for 2010**
Den ble gjennomgått av Øyvind S. Aasheim.
Årsberetningen ble godkjent. Se vedlegg 1.

Sak 5 **Regnskap for 2010**
Godkjent. Se vedlegg 2.

Sak 6 **Busjett for 2011**
Det ble foreslått at vi skulle ta kr 50,- i inngangspenger pr person av medlemmene på møter og at vi måtte ha utlodning i tillegg. Det vil styrke laget økonomisk.
Forslag at saken oversendes til styret. Møteleder konkluderte med at forslaget var vedtatt.
Se vedlegg 3.

Sak 7 **Innkomne forslag**
Ingen saker.

Sak 8 **Valg av styre, valgkomitéens forslag:**

Leder:	Øyvind S. Aasheim	Gj.v. for 1 år
Styre:	Erik Gustavson	Ikke på valg
	Kari Marie Aandstad	Gj.v. for 2 år
	Karl Richard Hals	Ikke på valg
Varemedlemmer:	Roger H. Karlsen	Gj.v. for 1 år
	Perly Berg	Gj.v. for 1 år

Valgkomitéens forslag ble vedtatt ved akklamasjon.

Sak 9 **Valg av revisor**

Revisor:	Berit Ramleth	Gj.v. for 1 år

Godkjent.

Sak 10 **Valg av valgkomité for 2011**

Valgkomite:	For 1 år

Styret fikk fullmakt til å finne to stykker til denne viktige jobben.

Arneberg, 03.04.11
Kari Marie Aandstad
referent

Fredrikstad, 06.04.11
Doris Odden.
sign.

Ås, 12.04.11
Jens Holmboe
sign.

Protokoll fra årsmøte i

Den norske Rhododendronforening avd. Sør, 10. mars 2011

Leder Audun Arne ønsket velkommen og foresto årsmøteformalia.
Frode Harnes ble valgt til møteleder. Gudrun Arne ble valgt til referent.
Mona Klemmetsen og Merete Risholt ble valgt til å underskrive protokoll.

Årsmøtesaker:

1 Innkalling til årsmøtet.
Vedtak: Innkalling enstemmig godkjent.

2 Årsmelding.
Leder leste styrets årsmelding, som også sto i Lapprosen 1/11.
Vedtak: Årsmeldingen enstemmig godkjent.

3 Regnskap.
Kasserer Vidar Olsen gjennomgikk regnskap for 2010.
Regnskapet er ikke revidert, da revisor er bortreist en tid.
Vedtak: Avdelingens regnskap for 2010 enstemmig godkjent, med forbehold om revisors godkjenning

4 Budsjett. Vidar Olsen presenterte forslag til budsjett for 2011.
Vedtak: Forslag til budsjett for 2011 enstemmig godkjent.

5 Valg. Gudrun Arne presenterte valgkomiteens forslag:
Styremedlemmer:
Lis Herlofsen og Vidar Olsen sitter til årsmøtet i 2012.

Audun Arne	Gjenvalg for 2 år, sitter til årsmøtet i 2013.
Kathrine Lyngstad	Gjenvalg for 2 år, sitter til årsmøtet i 2013.
Leder for 1 år:	Audun Arne.

Varamedlemmer:

Nina Gjermundsen	Sitter til årsmøtet i 2012.
Frode Harnes	Gjenvalg for 2 år, sitter til årsmøtet i 2013.

Valgkomite:
Inga Olsen: Sitter til årsmøtet i 2012. Gudrun Arne: Gjenvalg for 2 år, sitter til årsmøtet i 2013.
Revisor: Knut Gjermundsen, gjenvalg for 1 år, til årsmøtet i 2012.
Vedtak: Valgkomiteens forslag ble i sin helhet vedtatt med akklamasjon.

6 Innkomne forslag: Ingen innkomne forslag.

7 Fastsettelse av tid og sted for neste årsmøte:
Vedtak: Neste årsmøte fastsatt til 15. mars 2012, Stinta skole, Arendal.

Etter det formelle:
Årsprogrammet for 2011 ble gjennomgått. Det står 2010 i Lapprosen, dette rettes i neste nr.
Mona og Frode orienterte om opplegg for Danmarksturen 13-15/5. Kun detaljer gjenstår av et fyldig og spennende program, og minibussen er full.
Mona orienterte om støping av trau 22.08.
Så var det kaffe og kaker og utlodning.
Vi fikk gjensyn med Kathrines slideshow fra fredagen før årsmøtet på Dømmesmoen, mange minner fra Danmarksturer med hagebesøk, og ikke minst Kathrines kreative framdrift fra den første dugnaden til frodig og innholdsrik rhodohage.

Arendal 15. mars 2011
Gudrun Arne, referent

_____	_____
Mona Klemmetsen	Merete Risholt
sign.	sign.

Årsprogram 2011 for

Den norske Rhododendronforening, avdeling Sør

20/5 – 22/5. **Årsmøte DNR på Bryne.** Vi planlegger fellestur/samkjøring for interesserte.
Ta evt. kontakt med Audun Arne. Tlf. 37 09 49 40.

31.05. **Hagevandring hos Nils Veggeland**, Vik 64, Grimstad, kl. 18.00
Tlf. 90 60 87 40. Frammøte: Kiwi-butikken på Vik, kl. 17.45.
Nils er nytt medlem. Han har en stor, innholdsrik og severdig hage.

22.08. **Støping av trau** hos Mona Klemmetsen kl.18.00. Vi "henger oss på"
Staudeklubbens program. Påmelding til Mona ca. 1 uke før, tlf. 48 14 51 61.

17.09. **Høstmøte.** Stinta skole, Arendal, kl. 11.00. Stikking, bytting av stiklinger, kombinert med kursing i frøsåing. Avdelingen har anskaffet en del frø.
Ta med: Stiklinger (de som har), potter, plastposer, skarp kniv, merkepinner, tusj.
Foreningen sørger for så-/stikkemedium og strikker. Lunsj serveres.

Protokoll/referat fra årsmøte og medlemsmøte i

Den norske Rhododendronforening, avd. Sør-Vest, 16. februar 2011

Innkalling til årsmøtet var gjort ved direkte melding til medlemmene via e-mail eller brev. Vi hadde i tillegg annonsert møtet ved redaksjonell omtale i lokalsider i Stavanger Aftenblad. Det synte seg at dette gav resultater, da hele 52 personer møtte til møte i Arboretet. Vi hadde i tillegg "lokket" med en gratis *Rhododendron* til hver fremmøtte. Denne gangen var tilbudet en liten frøsådd *pachysanthum.*
Formannen ønsket velkommen og uttrykte glede over det store fremmøtet.

Årsmøtet ble avviklet først.
Reidar Vigrestad ble enstemmig valgt til dirigent.
Han benyttet for første gang klubben laget av rhododendrontre, en gave fra hovedforeningen.
Innkallingen ble enstemmig godkjent.
Årsberetningen for 2010 ble opplest, og enstemmig godkjent.
Regnskapet ble opplest av kasserer, og ble enstemmig godkjent.

Valg:
Valgkomiteen v/ Tor Frostestad la frem forslag til styre for 2011.
Hvert enkelt forslag ble tatt opp til votering, med mulighet til andre forslag.
Følgende ble deretter enstemmig valgt:

Leder:	Reidar Vigrestad	gjenvalg for 1 år
Styremedlem:	Oddbjørn Fosse	gjenvalg for 2 år
Styremedlem:	Olga Nese	gjenvalg for 2 år
Styremedlem:	Thomas Larsen	ikke på valg, funksjonstid 1 år
Styremedlem:	Magnus Simonsen	ikke på valg, funksjonstid 1 år
Varamedlem:	Tone Ulvøy Fosse	gjenvalg for 1 år
Revisor:	Kurt Meislad	gjenvalg for 1 år
Valgkomite:	Tor Frostestad	gjenvalg for 1 år

Protokollen ble undertegnet av Thomas Larsen og Oddbjørn Fosse.

Vi gikk deretter over til det oppsatte programmet for medlemsmøtet. Det var annonsert en bildekavalkade over rhododendron. Thomas Larsen hadde laget en oversikt over spesielle planter, mest arter, og med notater om herdighet, høyde og særlige krav. En instruktiv fremføring, som på en overbevisende måte viste oss spesielle planter og vilkårene for å lykkes i vårt område.

Oddbjørn fortalte deretter litt om småplantene vi hadde til utdeling. Han hadde laget en utmerket beskrivelse på planten, som alle fikk med seg.

Reidar orienterte om rhododendronturer til våren/sommeren. DnR arrangerer tur til Wales i påsken. Den er fulltegnet. Spektrum Reiser har lagt opp tur til Arunachal Pradesh i India fra 30. april til 14. mai.

De fremmøtte deltok masse med spørsmål. Spesielt var interessen stor for såing og annen formering. I den forbindelse var det spørsmål om tilgang til kjøp av frø. Det ble orientert om muligheter, bl.a. at DnR har frøliste hvert år som blir annonsert i Lapprosen. Vi håper at Torstein Borg også dette året kan arrangere en frøordning.

Vi hadde selvfølgelig kaffe, hjemmebakt og godt drøs. Utlodningen var litt spesiell, idet vi gikk lens for lodder (hadde ikke beregnet så stort fremmøte). Gode ideer medførte at styret satte i gang og laget 170 heimelaga lodd på stedet. Så alle fikk. Takk til de som donerer gevinster til møtene.

Vi har nå fått tillatelse fra Mattilsynet å ta inn planter fra en privat samling for utplanting i tildelt område i Arboretet. For å forberede området, og generell rhodostell, inviterer vi til møte i Arboretet 6. april kl 18.00.

Olga Nese
referent

Protokoll fra årsmøte i

Den norske Rhododendronforening, avdeling Vest (Rhodo-Vest)

Fana kulturhus, Østre Nesttunveien 18, tirsdag 15. mars 2011 kl 18.30-19.00

45 frammøtte, hvorav 32 stemmeberettigede.
Thorolf Juvik ønsket velkommen til årsmøtet.
Det var ingen merknader til hverken innkallingen eller til sakslisten.

Sak 1: Valg av møteleder - Anne Rieber ble valgt til møteleder.

Sak 2: Valg av referent - Terhi Pousi ble valgt til referent.

Sak 3: Valg av tellekorps og 2 medlemmer til å underskrive protokoll
Mona Yvonne E. Lothe og Trude Espeland ble valgt til tellekorps.
Elizabeth Matre og Trygve Serck-Hanssen ble valgt til å underskrive protokollen.

Sak 4: Årsmelding
Årsmeldingen (se Lapprosen 1/2011) ble lest opp av Thorolf Juvik. Årsmeldingen ble enstemmig godkjent.

Sak 5: Regnskap og budsjett
Regnskapet for 2010 ble gjennomgått av Terhi Pousi. Revisonsmeldingen ble opplest av Sølvi Søfteland.
Regnskapet for 2010 ble enstemmig godkjent.
Terhi Pousi presenterte styrets forslag til budsjett for 2011. Budsjettforslaget ble enstemmig godkjent.

Sak 6: Innkomne forslag - Det var ingen innkomne saker.

Sak 7: Valg av leder, styremedlemmer og varamedlemmer
Bjarte A. Synnevåg la frem valgkomiteens forslag, som ble enstemmig godkjent.

Styret for Den norske Rhododendronforening, avd Vest for 2011 er følgende:

Leder:	Thorolf Juvik	1 år, gjenvalg
Styremedlemmer:	Terhi Pousi	2 år, gjenvalg
	Håkon Morvik	2 år, gjenvalg
	Anne Marie Aronsen Storebø	1 år, ny
	Egil A. Sæle	ikke på valg, fortsetter 1 år
Varamedlemmer:	Frøydis Oen	1 år, gjenvalg
	Jan Valle	1 år, gjenvalg
	Maria Fett	1 år, gjenvalg

Sak 8: Valg av revisor
Valgkomiteens forslag ble enstemmig godkjent.
Revisor for 2011: Sølvi Søfteland - gjenvalg

Sak 9: Valg av valgkomité
Styrets forslag ble enstemmig godkjent. Valgkomité for 2011:
Bjarte A. Synnevåg - gjenvalg
Anna Karin Breivik - ny

Etter årsmøtet var det **foredrag v/ Ole Jonny Larsen:**
"I plantejegernes fotspor – Nordisk Rhododendronekspedisjon til Yunnan juni 2010"
Kaffe og plantelotteri. Til sammen 51 frammøtte.

Bergen, 21. mars 2010

Terhi Pousi	*Elizabeth Matre*	*Trygve Serck-Hanssen*
referent	underskriver	underskriver

ISSN 1504-6702